

Tlač a informácie

Lisabonská zmluva a Súdny dvor Európskej únie

Lisabonská zmluva, ktorú 13. decembra 2007 podpísalo 27 hláv členských štátov alebo predsedov vlád členských štátov Únie, nadobudne 1. decembra 2009 platnosť. Táto zmluva mení a dopĺňa obidve základné Zmluvy, teda Zmluvu o Európskej únii a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, ktorej názov sa mení na „Zmluva o fungovaní Európskej únie“ (ZFEÚ)¹.

Lisabonská zmluva prináša zmeny týkajúce sa organizácie a právomocí Súdneho dvora Európskej únie.

A. Zmeny týkajúce sa organizácie inštitúcie a vymenovania jej členov

Európska únia získava právnu subjektivitu a nahrádza Európske spoločenstvo. Na základe Lisabonskej zmluvy preto štruktúra pilierov zaniká a Únia dostáva nový inštitucionálny rámec. Z toho vyplýva, že tak ako v prípade inštitúcií, ktorých názov sa mení, sa súdny systém Únie ako celok bude nazývať Súdny dvor Európskej únie², ktorý je zložený z troch súdov: **Súdneho dvora, Všeobecného súdu a Súdu pre verejnú službu**.

Čo sa týka zriadenia **osobitných súdov**, Lisabonská zmluva síce preberá existujúce ustanovenia, obsahuje však isté zmeny pokiaľ ide o spôsob vytvárania týchto súdov, spočívajúce v tom, že uvedené súdy sa budú vytvárať na základe riadneho legislatívneho postupu (teda spolurozhodovanie s kvalifikovanou väčšinou) a nie na základe jednomyselnosti, ako to bolo doteraz.

Z Lisabonskej zmluvy vyplýva, že žiadosť o zmenu a doplnenie štatútu Súdneho dvora Európskej únie³ sa považuje za „návrh legislatívneho aktu“⁴ a musí byť predmetom riadneho legislatívneho postupu. Naopak na postavenie sudcov a generálnych advokátov, ako aj na pravidlá používania jazykov uplatňované na Súdnom dvore sa aj naďalej vzťahuje pravidlo jednomyselnosti.

Pokiaľ ide o spôsob **vymenovania členov inštitúcie**, Lisabonská zmluva preberá existujúce ustanovenia, podľa ktorých sú sudcovia vymenovaní na základe spoločnej dohody vlád členských štátov na funkčné obdobie šiestich rokov, odteraz však po konzultácii s výborom povereným poskytnutím stanoviska k vhodnosti kandidátov vykonávať funkciu sudcu a generálneho advokáta na Súdnom dvore a na Všeobecnom súde. Výbor sa skladá zo siedmich osôb vybraných spomedzi bývalých členov týchto dvoch súdov, členov najvyšších vnútroštátnych súdnych orgánov

¹ Naďalej bude existovať len Európske spoločenstvo pre atómovú energiu alebo „Euratom“ (protokol č.1, ktorým sa menia a dopĺňajú protokoly pripojené k Zmluve o Európskej únii, k Zmluve o založení Európskeho spoločenstva a/alebo k Zmluve o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu).

² Článok 19 ZEÚ.

³ Štatút Súdneho dvora Európskej únie sa nachádza v protokole č.3.

⁴ Protokol č. 2 o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality.

a uznávaných odborníkov v oblasti práva, pričom jedného z nich navrhne Európsky parlament. Uznášajúc na základe iniciatívy predsedu Súdneho dvora, Rada prijme rozhodnutia ustanovujúce pravidlá činnosti výboru a rozhodnutie, ktorým sa vymenúvajú jeho členovia.

Pokiaľ ide o generálnych advokátov, podľa vyhlásenia je na žiadosť Súdneho dvora možné zvýšiť ich počet z 8 na 11.⁵

B. Zmeny týkajúce sa právomocí Súdneho dvora Európskej únie

Oblasti

Štruktúra pilierov zavedená Maastrichtskou zmluvou zaniká. Právomoc Súdneho dvora Európskej únie sa teda rozširuje na **právo Európskej únie**, ak Zmluvy neustanovujú inak⁶.

Keďže piliere zanikli a Lisabonská zmluva zrušila články 35 EÚ a 68 ES, ktoré stanovovali obmedzenia právomoci Súdneho dvora, Súdny dvor získava všeobecnú právomoc týkajúcu sa prejudiciálnych konaní v oblasti **priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti**.

Po prvé, pokiaľ ide o policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach⁷, právomoc Súdneho dvora rozhodovať v prejudiciálnom konaní sa stáva povinnou a nie je viac podmienená vyhlásením každého členského štátu o jej uznaní a o označení vnútroštátnych súdov, ktoré môžu podať návrh na začatie konania. Na základe Lisabonskej zmluvy sa oblasť polície a trestného súdnictva stane súčasťou všeobecného práva a návrh na začatie konania môžu na Súdny dvor podať všetky súdy. V zmysle prechodných ustanovení sa však táto plná právomoc bude môcť uplatňovať až po uplynutí piatich rokov po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy.⁸

Po druhé, pokiaľ ide o vízovú, azylovú, prisťahovaleckú a iné politiky, ktoré sa týkajú voľného pohybu osôb,⁹ (najmä justičná spolupráca v občianskych veciach, uznanie a výkon rozsudkov), návrh na začatie prejudiciálneho konania bude môcť na Súdny dvor podať každý vnútroštátny súd a nie len súdy vyšších stupňov a Súdny dvor bude mať právomoc rozhodovať o opatreniach týkajúcich sa verejného poriadku v rámci cezhraničných kontrol. Z toho vyplýva, že Súdny dvor má v tejto oblasti od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy všeobecnú právomoc.

Okrem toho, **Charta základných práv¹⁰ Európskej únie** získava rovnakú právnu silu ako Zmluvy¹¹. Bude tvoriť súčasť ústavných zásad, na základe ktorých môže Súdny dvor rozhodovať. Charta však

⁵ Vyhlásenie č. 38 k článku 252 ZFEÚ o počte generálnych advokátov na Súdnom dvore.

⁶ Článok 19 ZEÚ.

⁷ Bývalá hlava VI Zmluvy EÚ.

⁸ Protokol č.36 článok 10 o prechodných ustanoveniach. Ako prechodné opatrenie je stanovené, že pokiaľ ide o akty Únie v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach, ktoré boli prijaté pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy, právomoci Súdneho dvora ostávajú rovnaké. Účinnosť prechodného opatrenia skončí najneskôr uplynutím piatich rokov od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy.

⁹ Bývalá hlava IV Zmluvy ES.

¹⁰ Okrem iného, článok 6 ods. 2 ZEÚ upresňuje, že „Únia pristúpi k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách“. Protokol č. 8 uvádza, že dohoda o pristúpení musí upresniť najmä „osobitné formy možnej účasti Únie v kontrolných orgánoch európskeho dohovoru [a] mechanizmy potrebné na zabezpečenie toho, aby žaloby podané štátmi, ktoré nie sú členskými štátmi, a žaloby podané jednotlivcami boli správne adresované členským štátom a/alebo Únii podľa povahy vecí“. Týmto pristúpením „nebudú dotknuté právomoci Únie ani právomoci jej inštitúcií.“

¹¹ Článok 6 ods. 1 ZEÚ.

nie je záväzná pre Spojené kráľovstvo a Poľsko, teda členské štáty, ktoré získali výnimku,¹² z ktorej vyplýva, že Chartou sa nerozširuje možnosť Súdneho dvora ani iného súdu či súdneho orgánu týchto dvoch členských štátov, aby určil, že zákony, iné právne predpisy či administratívne ustanovenia, postupy alebo konanie nie sú v súlade s právami alebo zásadami, ktoré Charta opätovne potvrdzuje. Okrem toho hlavy štátov a vlád sa dohodli, že výnimka sa v budúcnosti bude vzťahovať aj na Českú republiku¹³.

Aj keď koncepcia pilierov nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy zaniká, **spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP)** podľa hlavy 5 Zmluvy EÚ¹⁴ naďalej podlieha osobitným pravidlám a postupom. Súdny dvor preto nemá právomoc¹⁵ preskúmať tieto ustanovenia ani akty, ktoré boli na ich základe prijaté, pričom z toho pravidla existujú dve výnimky: 1. Súdny dvor má právomoc na preskúmanie rozdelenia právomocí medzi Úniou a SZBP, ktorej implementácia nemôže ovplyvniť výkon právomocí Únie alebo právomoci inštitúcií v súvislosti s výkonom výlučných alebo delených právomocí Únie¹⁶; 2. Súdny dvor má právomoc na rozhodovanie o žalobách o neplatnosť podaných proti rozhodnutiam Rady, ktorými sa prijímajú obmedzujúce opatrenia proti fyzickým alebo právnickým osobám, napríklad v rámci boja proti terorizmu (zmrazenie aktív)¹⁷.

Konania

Prejudiciálne konanie sa rozšíri na akty orgánov, úradov a agentúr Únie¹⁸, pričom tieto akty tak budú zahrnuté do práva Únie, ktoré môže Súdny dvor vykladať a ktorého platnosť môže preskúmať na návrh vnútroštátnych súdov umožňujúc im tak napríklad uistiť sa o súlade vnútroštátneho práva s právom Európskej únie.

Lisabonská zmluva zaviedla ustanovenie, podľa ktorého Súdny dvor rozhodne bezodkladne, ak sa prejudiciálna otázka položí v prebiehajúcom konaní pred súdnym orgánom členského štátu v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe¹⁹. V samotnom texte Zmluvy sa tak odkazuje na naliehavé prejudiciálne konanie (NPK), ktoré nadobudlo platnosť 1. marca 2008 a uplatňuje sa na **priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti** ([TK 12/08](#)).

Podľa Lisabonskej zmluvy môže Súdny dvor preskúmať aj **akty Európskej rady**, ktorá bola touto zmluvou uznaná ako samostatná inštitúcia. V zmysle nových ustanovení²⁰, má Súdny dvor právomoc na návrh dotknutého členského štátu rozhodovať o zákonnosti aktu prijatého Európskou radou alebo Radou, v ktorom bolo zistené jasné nebezpečenstvo závažného porušenia istých hodnôt týmto členským štátom²¹ (úcta k ľudskej dôstojnosti, rešpektovania ľudských práv, atď.)²².

¹² Protokol č. 30 v prílohe k ZFEÚ o uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie na Poľsko a Spojené kráľovstvo.

¹³ Zo záverov Európskej Rady z 29. a 30. októbra 2009 vyplýva, že protokol č. 30 sa vzťahuje na Českú republiku (Dok 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Článok 24 ZFEÚ.

¹⁵ Článok 275 ZFEÚ.

¹⁶ Článok 40 ZFEÚ.

¹⁷ Článok 275 ZFEÚ.

¹⁸ Článok 267 ZFEÚ.

¹⁹ Tamže.

²⁰ Článok 269 ZFEÚ.

²¹ Článok 2 ZFEÚ.

Inštitúcia má tiež právomoc rozhodovať za rovnakých podmienok o žalobách podaných Dvorom audítorov, Európskou centrálnou bankou a odteraz aj Výborom regiónov, teda o žalobách smerujúcich k ochrane práv týchto inštitúcií.

Lisabonská zmluva zmiernila podmienky prípustnosti **žalôb podaných jednotlivcami** (fyzickými alebo právnickými osobami) proti rozhodnutiam inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr Únie. Jednotlivci môžu podať žalobu proti všeobecne záväzným aktom, ktoré sa ich priamo týkajú a nevyžadujú vykonávacie opatrenia. Jednotlivci teda viac nemusia preukázať, že sa ich tento akt týka osobne.²³

V rámci preskúmania dodržiavania zásady subsidiarity môže členský štát podať na Súdny dvor **žalobu o neplatnosť legislatívneho aktu z dôvodu porušenia zásady subsidiarity**, teda žalobu pochádzajúcu od národného parlamentu alebo jednej z jeho komôr. Žaloba musí byť formálne podaná vládou členského štátu, ale táto vláda ju tiež môže jednoducho „predložiť“, pričom jej skutočným autorom je národný parlament alebo jedna z jeho komôr²⁴. Na porušenie týchto zásad sa môže odvolávať aj Výbor regiónov, keď ide o akty, v súvislosti s ktorými je povinná konzultácia.

Lisabonská zmluva ďalej urýchľuje mechanizmus **peňažných sankcií** (paušálna pokuta alebo penále) v prípade nevyhovenia rozsudku o nesplnení povinnosti²⁵. Súdnemu dvoru tiež umožňuje v štádiu prvého rozsudku o nesplnení povinnosti uložiť peňažné sankcie, pokiaľ Komisii neboli oznámené vnútroštátne opatrenia preberajúce smernicu.²⁶

Napokon Komisia môže po uplynutí piatich rokov podať žalobu o nesplnenie povinnosti týkajúcu sa opatrení v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach, ktoré boli prijaté pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy²⁷.

Neoficiálny dokument pre potreby médií, ktorý nezaväzuje Súdny dvor.

Kontaktná osoba pre tlač: Balázs Lehóczki ☎ (+352) 4303 5499

²² Tento návrh musí byť predložený do jedného mesiaca odo dňa takéhoto konštatovania a Súdny dvor rozhodne do jedného mesiaca odo dňa podania návrhu.

²³ Článok 263 ZFEÚ.

²⁴ Zásadu subsidiarity zaviedla Maastrichtská zmluva. Článok 5 Zmluvy ES túto zásadu definuje takto: „v oblastiach, ktoré nepatria do jeho výlučnej kompetencie, vyvíja spoločenstvo činnosť v súlade s princípom subsidiarity len vtedy a len v takom rozsahu, pokiaľ ciele navrhované touto činnosťou nemôžu byť uspokojivo dosiahnuté členskými štátmi a z dôvodov rozsahu alebo dôsledkov navrhovanej činnosti možno ich lepšie dosiahnuť prostredníctvom spoločenstva“. S touto zásadou úzko súvisí zásada proporcionality, podľa ktorej „Spoločenstvo žiadnou činnosťou neprekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov tejto zmluvy“.

²⁵ Článok 260 ZFEÚ.

²⁶ Tamže.

²⁷ Z protokolu č. 36 článku 10 ods. 1 vyplýva, že takéto žaloby je možné podať po uplynutí piatich rokov po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy.